

Työ ja turva -osasto/EK/ea

23.10.2018

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

HE 96/2018 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kotoutumisen edistämisestä ja samalla kumottaisiin voimassa oleva kotouttamislaki. Kotoutumista edistäviä palveluja järjestetään lakiehdotuksen mukaan osana maakunnan järjestämisvastuulla olevia kasvupalveluita ja sosiaali- ja terveyspalveluita, kunnallisia peruspalveluita ja kansallista koulutusjärjestelmää sekä muina kotoutumista edistävinä palveluina. Maakuntauudistuksen myötä monet aiemmin kunnalla olleet kotouttamiseen liittyvät tehtävät siirtyvät maakunnan vastuulle.

SAK pitää kotouttamislain uudistamista tarpeellisena sekä lakiluonnoksessa asetettuja tavoitteita tärkeinä ja pääasiassa kannatettavina. On hyvä, että lakiluonnoksessa korostetaan maahanmuuttajien koulutuspolkujen nopeuttamisen tärkeyttä ja mahdollisimman nopeaa työmarkkinoille siirtymistä. Suurena haasteena on, miten turvataan laadukkaiden kotoutumispalvelujen tarjonta, saatavuus ja toimivuus sekä maahanmuuttajien yhdenvertainen asema palvelujen käyttäjinä.

Kotoutumista edistävät palvelut

Kotoutumislaisissa säädetyt kotoutumista edistävät palvelut kuten alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma ja kotoutumiskoulutus pysyisivät sisällöllisesti samankaltaisina kuin nykyisinkin. Kunta säilyy jatkossakin keskeisenä kotouttamisen toimijana eikä nyt annetulla esityksellä muuteta kunnan yleisvelvoitetta vastata kunnan maahanmuuttaja-asukkaiden kotoutumista edistävien palveluiden suunnittelusta ja kehittämisestä kuntatasolla.

SAK katsoo, että kotouttamispalveluiden toteuttamiseen liittyy samoja ongelmia ja riskejä kuin muutenkin työvoimapalveluiden (kasvupalveluiden) toteuttamisessa markkinaehtoisilla ratkaisuilla. Suurin haaste on, miten turvataan palvelujen saatavuus ja maahanmuuttajien oikeudet sekä yhdenvertainen asema palvelujen käyttäjinä.

Kasvupalvelujen monituottajamalliin sisältyy valinnanvapaus ja asiakkaiden itseohjautuvuus. Kielitaidottomana moinen itseohjautuvuus saattaa olla turhan haastava, jos riittävää ohjausta ja neuvontaa ei ole saatavilla. Digitaaliset palvelut tuskin soveltuvat kaikille maahanmuuttajille etenkin maahanmuuton alkuvaiheessa. Siksi erityisesti maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjaukseen ja neuvontaan tulee panostaa, jotta eri ryhmät

Työ ja turva -osasto/EK/ea

23.10.2018

saavat tarvitsemansa palvelut. Maahanmuuttajilla tulee taata henkilökohtaisten palvelujen ja ohjauksen mahdollisuus.

Lakiehdotus ei huomioi riittävästi järjestöjen ja kolmannen sektorin tärkeää roolia kotoutumisen edistämisessä. Maakuntien tulee ottaa nämä toimijat huomioon niin kotouttamispalveluiden kilpailutuksissa kuin julkisella tuella järjestettävien palveluiden tuottajana.

Kotouttamiskoulutuksen kilpailutusta on usein kritisoitu siitä, että valinnan ratkaiseva kriteeri on usein edullinen hinta eikä niinkään laatu – esimerkiksi laadun merkitys on jossain tapauksissa ollut vain 25 prosenttia ja hinnan 75 prosenttia. Jatkuvat kilpailutukset kuitenkin heikentävät koulutuksen kehittämistä ja valmiita yhteistyökuvioita alueen työnantajien kanssa.

Lakiehdotuksen mukaan kotoutumissuunnitelma on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä taikka oleskeluoikeuden rekisteröimisestä. Kolme vuotta on aivan liian pitkä aika. Kotouttamissuunnitelman merkitys maahanmuuttajalle ja yhteiskunnalle on sitä vaikuttavampi mitä nopeammin se tehdään.

SAK katsoo, että konfliktialueilta tulleiden maahanmuuttajanaisten erityisasemaa tulee ottaa paremmin huomioon kun säädetään kotoutumissuunnitelman laatimisesta, kestosta ja tarkistamisesta. Nykyisessä esityksessä kotoutumissuunnitelman enimmäisaika voi pidentyä vain vamman, sairauden, äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan vuoksi, mutta hoitovapaa ei laskettaisi syyksi pidentää kotoutumissuunnitelman enimmäisaikaa. Maahanmuuttajanaiset saavat usein enemmän kuin kaksi lasta ja käyttävät paljon kodinhoitotukea, joten on riski, etteivät he pääsekään kotoutumissuunnitelman piiriin. On tärkeä, että laissa tullaan huomioimaan erilaiset maahanmuuttajaryhmät ja heidän tarpeensa.

Maakunnan ja kunnan välinen tehtäväjako

Maakunnan olisi yhteistyössä kunnan ja muun viranomaisen kanssa huolehdittava kotoutumista edistävien palvelujen yhteensovittamisesta siten, että ne muodostavat maahanmuuttajien tarpeisiin vastaavia palvelukokonaisuuksia ja -ketjuja. Suurin haaste liittyy siihen pystyvätkö kunnat ja maakunnat tekemään saumatonta yhteistyötä kotoutumispalvelujen saatavuuden edistämiseksi sekä tarvittavien resurssien allokointi. Maakunnan ja kunnan välinen tehtäväjako kotouttamisessa ei ole kattavasti määritelty ja jää osittain epäselväksi.

Kunnille jäävistä palveluista mm. varhaiskasvatus, koulutus, vapaa-aikapalvelut sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen tuottavat

Työ ja turva -osasto/EK/ea

23.10.2018

merkittäviä palveluja kotoutumisen edistämiseksi. Maakunnan luodessa palveluketjuja ja -kokonaisuuksia maahanmuuttajalle, kunnan järjestämien palvelujen tulee olla toiminnoissa mukana saumattomasti, jotta ei tulisi tarpeettomia päällekkäisyyksiä. Siksi maakuntalain mukainen 4 vuoden välein tapahtuva neuvottelu kuntien ja maakunnan välillä ei ole läheskään riittävää, vaan tarvitaan jatkuva neuvotteluyhteys. Kuntien olisi myös tärkeä päästä samoihin tietojärjestelmiin ja rekistereihin kuin maakuntien. Tiedonsaanti mahdollistaa toimintojen ja palvelutuotannon suunnittelun.

Sote- ja kasvupalvelujen hajautuminen useampien palveluntarjoajien hoidettavaksi voi vaikeuttaa palvelujen saatavuutta ja etenkin maahanmuuttajien ohjautumista tarkoituksenmukaisimpaan palveluun. Kuntien tulee lakiehdotuksen mukaisesti hoitaa ohjaus- ja neuvontatehtävä kuntien alueella. Ely-keskuksen resurssit eivät ole aina riittäneet näiden tehtävien hoitamiseen. Jos maakunnat vastaavat tästä tehtävästä jatkossa, tulee siihen allokoita riittävät resurssit.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätietoja: Eve Kyntäjä, maahanmuuttopolitiikan asiantuntija, puhelin 0400 513 162,
eve.kyntaja@sak.fi